

Sygn. akt V KZ 64/21

POSTANOWIENIE

Dnia 12 kwietnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Matras (przewodniczący)

SSN Andrzej Stępka

SSN Eugeniusz Wildowicz (sprawozdawca)

w sprawie **L. W.**

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w dniu 12 kwietnia 2022 r.

zażalenia skazanego na postanowienie Sądu Najwyższego

z dnia 23 listopada 2021 r., sygn. akt V KO 57/21,

o odmowie przyjęcia wniosku skazanego o wznowienie postępowania wobec jego oczywistej bezzasadności,

na podstawie art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 545 § 3 k.p.k.

uchyla zaskarżone postanowienie i sprawę wniosku skazanego o wznowienie postępowania przekazuje Sądowi Najwyższemu do ponownego rozpoznania.

UZASADNIENIE

W dniu 28 maja 2021 r. L. W. zwrócił się do Prezesa Sądu Apelacyjnego w (...) z wnioskiem o wyznaczenie obrońcy z urzędu w celu sporządzenia i podpisania wniosku o wznowienie postępowania w sprawie zakończonej prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 21 grudnia 2016 r., sygn. akt II AKa (...), utrzymującym w mocy wyrok Sądu Okręgowego w J. z dnia 1 września 2016 r., sygn. akt III K (...). W dniu 7 lipca 2021 r. wniosek ten został przekazany Sądowi Najwyższemu. W kolejnym piśmie skazany ponowił wniosek o wznowienia postępowania i wyznaczenie mu obrońcy z urzędu.

Postanowieniem z dnia 23 listopada 2021 r., sygn. akt V KO 57/21, Sąd Najwyższy na podstawie art. 545 § 3 k.p.k. odmówił przyjęcia osobiście sporządzonego przez skazanego wniosku o wznowienie postępowania karnego z uwagi na jego oczywistą bezzasadność.

Skazany wniósł zażalenie na powyższe postanowienie, wnosząc o jego uchylenie i ponowne rozpoznanie sprawy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zażalenie skazanego musiało skutkować uchyleniem zaskarżonego postanowienia i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania, gdyż zostało wydane przez sąd nienależycie obsadzony w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.

Sąd Najwyższy, działający w tym układzie procesowym jako Sąd drugiej instancji, jest zobligowany brać tę okoliczność – stanowiącą bezwzględną przyczynę odwoławczą - pod uwagę z urzędu, niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów oraz wpływu uchybienia na treść orzeczenia (art. 433 § 1 k.p.k. i art. 439 § 1 *in princ.* k.p.k.).

Zgodnie z uchwałą trzech połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20, OSNK 2020, z. 2 poz. 7 (dalej: uchwała także trzech Izb SN) „Nienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. (...) zachodzi także wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 3).” Uchwała ta - stosownie do treści art. 87 ust. 1 ustawy o Sądzie Najwyższym (t. j. Dz. U. z 2021 r. poz. 154 – dalej: ustawa o SN) - z chwilą jej podjęcia uzyskała moc zasady prawnej i wiąże każdy skład Sądu Najwyższego dotąd, dopóty nie nastąpi uregulowane w art. 88 ust. 2 ustawy o SN odstępianie od uchwały. Do dnia wydania niniejszego orzeczenia taka sytuacja nie wystąpiła, a zatem nie odstąpiono od przedmiotowej zasady prawnej. Wprawdzie Trybunał Konstytucyjny wydał w dniu 20 kwietnia 2020 r. orzeczenie, którym stwierdził, że stanowiąca podstawę prawną

niniejszego orzeczenia uchwała Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r. jest niezgodna z:

a) art. 179, art. 144 ust. 3 pkt 17, art. 183 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 8 ust. 1, art. 7 i art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

b) art. 2 i art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/30, ze zm.),

c) art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.) – OTK-A 2020, poz. 61; Dz.U. z 2020 r., poz. 376, jednak podzielić należało przekonujące rozważania zawarte w tym zakresie w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2021 r., I KZ 29/21, które doprowadziły do stwierdzenia, że od strony formalnoprawnej Sąd Najwyższy nie jest związany tym wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego. Przedmiotowe orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego nie mogło wywrzeć wpływu na obowiązek stosowania przez Sąd Najwyższy wykładni art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., zaprezentowanej w uchwale trzech Izb SN przede wszystkim z uwagi na błędne przyznanie przez Trybunał Konstytucyjny uchwale trzech Izb SN charakteru prawotwórczego (podczas gdy jest to akt stosowania prawa a nie jego stanowienia), a co za tym idzie z uwagi na brak kompetencji Trybunału Konstytucyjnego do orzekania o zgodności z Konstytucją tego orzeczenia (zob. powoływane postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2021 r. oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 29 września 2021 r., V KZ 47/21 i z dnia 18 stycznia 2022 r., I KZ 61/21).

Dodać trzeba, że także Europejski Trybunał Praw Człowieka w wyroku z dnia 22 lipca 2021 r., w sprawie *Reczkowicz przeciwko Polsce*, skarga nr 43447/19, nie podzielił poglądu, że uchwała trzech Izb SN uległa dezaktualizacji wskutek powołanego wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 kwietnia 2020 r. Dokonując wykładni Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, ETPC wskazał, że nie odnajduje w swoim orzecznictwie żadnej racjonalnej podstawy do wypowiedzianego przez TK poglądu, iż wynikające z art. 6 ust. 1 EKPC standardy

niezależności i bezstronności sądu wykluczają uprawnienie innych sędziów do ogólnego kwestionowania prawa sędziego do orzekania lub do sprawdzania prawidłowości procedury poprzedzającej powołanie sędziego przez Prezydenta (§ 259-264). Co istotne przy tym, z art. 32 ust. 1 EKPC wynika monopol jurysdykcyjny ETPC w zakresie interpretacji i stosowania Konwencji. Jak się w efekcie przyjmuje, jego konsekwencją jest związanie sądów krajowych interpretacją EKPC przyjętą przez Trybunał (zob. I. Kondak [w:] *Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Komentarz*, L. Garlicki [red.], Warszawa 2011, t. 2, s. 100 i 103). Tak więc uchwała trzech Izb SN w dalszym ciągu obowiązuje i wiąże Sąd Najwyższy.

Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym zażalenie jest związany tą uchwałą również dlatego, że w pełni podziela zaprezentowaną w niej argumentację prawną.

W niniejszej sprawie zaskarżone postanowienie zostało wydane przez Sąd Najwyższy w składzie jednoosobowym, w którym zasiadał Marek Motuk, powołany na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego w Izbie Karnej na skutek rekomendacji Krajowej Rady Sądownictwa (dalej: KRS), której kształt został określony ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. (Dz. U. z 2018 r. poz. 3), co do której test niezależności od władzy ustawodawczej oraz wykonawczej ma wynik negatywny. Wywiera to oczywisty wpływ na status osób – w tym wyżej wymienionego sędziego - które uzyskały powołania sędziowskie po uprzednim otrzymaniu rekomendacji od tak ukształtowanej KRS (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości UE z dnia 19 listopada 2019 r. w sprawach C-585/18, C-624/18 i C-625/18 oraz s. 24 - 27 uzasadnienia uchwały trzech izb SN).

Skoro uchwała połączonych Izb Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r. obowiązuje i wiąże wszystkie składy Sądu Najwyższego, w świetle przedstawionej tam wykładni należało ocenić obsadę Sądu w postępowaniu w sprawie o sygn. akt V KO 57/21, którego przedmiotem było rozpoznanie wniosku o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 21 grudnia 2016 r., sygn. akt II AKa (...), utrzymującym w mocy wyrok Sądu Okręgowego w J. z dnia 1 września 2016 r., sygn. akt III K (...).

W uzasadnieniu uchwały sygn. akt BSA I-4110-1/20, Sąd Najwyższy stwierdził, odwołując się do orzecznictwa europejskiego, że brak niezależności KRS prowadzi do wadliwości procedury powołania na urząd sędziego, a wadliwość ta ma z kolei wpływ na naruszenie standardu niezawisłości i bezstronności sądu. Zauważył przy tym, że wadliwość owa podlega stopniowaniu w zależności od typu sądu, do którego następuje powołanie i miejsca tego sądu w strukturze organów wymiaru sprawiedliwości, biorąc pod uwagę skalę i zakres procesowych skutków wadliwości powołania na urząd sędziego. W konsekwencji powyższego rozumowania przyjął, że ze względu na szczególne konstytucyjne i ustrojowe właściwości Sądu Najwyższego, wyróżniające ten organ nie tylko na tle innych organów władzy sądowniczej, ale także innych władz Rzeczypospolitej Polskiej, a także wyłączne kompetencje tego Sądu, mające zagwarantować niezakłócone i prawidłowe funkcjonowanie demokratycznego państwa prawnego, w tym zgodności z prawem mechanizmów udziału obywateli w sprawowaniu władzy w ramach procesu wyborczego oraz kontroli obywatelskiej, kwalifikowany standard niezależności Sądu Najwyższego od władzy politycznej jest warunkiem koniecznym zgodnego z Konstytucją funkcjonowania i prawidłowego wykonywania podstawowych dla obywateli kompetencji tego organu w strukturach państwa demokratycznego. Kluczowe dla prawidłowego wykonywania tych powierzonych Sądowi Najwyższemu zadań jest więc zagwarantowanie obiektywnego standardu niezależności, niezawisłości i bezstronności jego działania, co ma związek z prawidłowością procedury powołania sędziów tego Sądu na urząd. To, że Prezydent RP powołał na urząd sędziego Sądu Najwyższego nominatów wskazanych przez niedającą gwarancji niezawisłości KRS nie tworzy trwałego i niepodważalnego domniemania, że w każdej sprawie rozpoznawanej przez sąd z ich udziałem spełniony będzie standard niezawisłości i bezstronności. Dotyczy to w szczególności sędziów Sądu Najwyższego, których status jest inny niż sędziów sądów powszechnych i wojskowych.

Pomimo formalnego wymagania od kandydata na urząd sędziego Sądu Najwyższego nieskazitelnego charakteru i wyróżniania się wysokim poziomem wiedzy prawniczej, w toku zmienionej procedury powoływania Sędziów Sądu Najwyższego, wyeliminowano etapy kontroli spełniania tych wymagań, a ich ocenę

pozostawiono wyłącznie wyłonionym przez większość parlamentarną członkom KRS. Usunięto także efektywną możliwość zaskarżenia uchwały o wskazaniu kandydata do objęcia urzędu przez pozostałe osoby biorące udział w tym samym postępowaniu konkursowym, pozostawiając im jedynie możliwość ubiegania się o urząd w innym konkursie, o którego ogłoszeniu arbitralnie miał decydować Prezydent RP. Oznacza to *de facto* obsadzenie stanowisk w Sądzie Najwyższym w drodze decyzji władzy politycznej.

Podkreślenia wymaga, że osoby, które zgłosiły wnioski o powołanie ich na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego - jako prawnicy, posiadający rozeznanie w obowiązującym prawie i umiejętności jego wykładni - musiały być świadome zasadniczych zastrzeżeń dotyczących nowych procedur objęcia urzędu sędziego Sądu Najwyższego oraz statusu i obsady Krajowej Rady Sądownictwa jako organu uczestniczącego w postępowaniu zmierzającym do obsadzenia stanowisk sędziowskich. Wiedziały także o tym, że uchwały Krajowej Rady Sądownictwa o przedstawieniu ich kandydatur Prezydentowi RP zostały zaskarżone do Naczelnego Sądu Administracyjnego przez innych uczestników konkursów, a mimo to przyjęły powołania na stanowisko sędziów tego Sądu, godząc się na wystąpienie konsekwencji procesowych w aspekcie zasady bezstronności i niezawisłości sądu, do których dojdzie z uwagi na systemową wadliwość rozwiązań przyjętych w postępowaniach o powołanie na urząd sędziego Sądu Najwyższego. To sprawia, że wobec osób powołanych przez Prezydenta RP do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego na wniosek KRS, ukształtowanej ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r., zachodzi konieczność stwierdzenia wystąpienia bezwzględnej przesłanki odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., ilekroć brali oni udział w wydaniu orzeczenia. Jeżeli orzeczenie zostało wydane przez sędziego Sądu Najwyższego powołanego w wadliwej procedurze, nie jest niezbędne przeprowadzanie żadnych dodatkowych testów niezawisłości i bezstronności, a więc sprawdzania czy wadliwość ta w realiach konkretnej sprawy prowadziła do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.

Konieczne zatem stało się uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, gdyż przy jego wydaniu zaistniało uchybienie rangi bezwzględnej przyczyny odwoławczej, określonej w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Skoro bowiem Marek Motuk uzyskał nominację na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego na skutek rekomendacji Krajowej Rady Sądownictwa, której kształt został określony ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r., a następnie wydał zaskarżone postanowienie o odmowie przyjęcia wniosku L. W. o wznowienie postępowania, to stosownie do uchwały trzech Izb SN, jak również uwzględniając argumentację wyrażoną przez Europejski Trybunał Praw Człowieka w uzasadnieniu wyroku z dnia 22 lipca 2021 r. w sprawie *Reczkowicz przeciwko Polsce* (skarga nr 43447/19), w wyroku z dnia 18 listopada 2021 r. w sprawie *Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce* (połączone skargi nr 49868/19 i 57511/19) oraz w wyroku z dnia 3 lutego 2022 r. w sprawie *Advance Pharma sp. z o.o. przeciwko Polsce* (skarga nr 1469/20), uznać należało, że orzeczenie to jest obarczone wadą w postaci nienależytej obsady sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.

Wniosek o wznowienie postępowania karnego złożony przez L. W. należało więc przekazać Sądowi Najwyższemu do ponownego rozpoznania.

Biorąc powyższe pod uwagę, Sąd Najwyższy orzekł jak na wstępie.